

Marko
Filip
Pavković

Modus vivendi du Roi-Soleil

Izložba *Arhitektura i performans:*
grafike iz Kabineta Luja XIV. u fundusu MUO,
Muzej za umjetnost i obrt
2. listopada 2015.–3. siječnja 2016.
AUTORICE IZLOŽBE Anđelka Galić i Dubravka Botica

© S postava izložbe (FOTO: MUO–V. Benović, S. Budek)

Godina 2015. u Muzeju za umjetnost i obrt bila je slavljenička, odnosno ta institucija, jedna od najznačajnijih nacionalnih muzejsko-galerijskih institucija, obilježila je 135 godina svoga kontinuiranog (uspješnog) rada. Dana 2. listopada otvorena je izložba *Arhitektura i performans: grafike iz Kabineta Luja XIV. u fundusu MUO*. Razloga za postavljanje navedene izložbe bilo je više; uz zatvaranje slavljeničke godine i otvorenje nove izložbene sezone, povod izložbi bila je i okolnost da je 2015. i godina obilježavanja

300. obljetnice smrti možda najslavnijega europskog vladara ranonovjekovnoga doba Louisa XIV. – Kralja Sunca (fr. *Roi-Soleil*). Iskazati njegovu *gloire* i svu raskoš njegove vladavine sa samo jednom izložbom vjerojatno je nemoguće, no grafički medij pokazuje se kao idealna zamjena za željenu sveobuhvatnost. Tek naizgled likovno nepretenciozan, zbog svoje sadržajne raznolikosti, medij grafike vjerno svjedoči o *Zeitgeistu* ove povijesne epohe posredujući ostvarenja iz lijepih i primijenjenih umjetnosti te arhitekture i

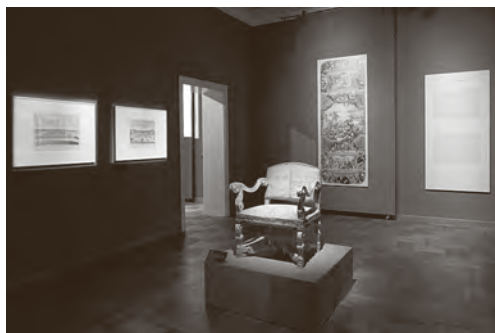

kazališne umjetnosti. Upravo je to ključ i okosnica koncepcije ove izložbe i njezina najveća vrijednost; odnosno, ona ne predstavlja samo ostvarenja mahom vrsnih francuskih grafičara kao takva, nego prezentira stručnoj i široj kulturnoj, hrvatskoj i svjetskoj javnosti jedan isječak francuske kulturne povijesti, koji je posredno utjecao na oblikovanje kulturno-umjetničkih obrazaca u čitavoj Europi i šire. Na navedeni način ova izložba predstavlja također i vrijedan obol ovogodišnjem Festivalu *Rendez-vous* – festivalu Francuske u Hrvatskoj.

Na izložbi je prikazan izbor 75 grafika od sveukupno 93 koliko ih Muzej posjeduje. Sve su one izdane u ediciji Kraljevskoga kabineta (*Cabinet du Roi*), a nastale su na inicijativu kraljeva ministra Colberta. Prikazujući dosege u umjetnosti i znanosti za vladavine Louisa XIV., grafike su zapravo služile kao moćno sredstvo državne i nacionalne propagande, i kao takve davane su na dar stranim državicima i diplomatima, koji su se iz njih mogli uvjeriti u velebnost francuske države i njezina kralja. Jasno je da su na projektu od 1667. godine bili angažirani najvrsniji onodobni francuski grafičari te da su se korice tomova izdašno dekorirale. Uzevši u obzir apsolutni primat Francuske u sedamnaestostoljetnoj grafičkoj umjetnosti, ove su grafike stoga referentna točka i komparativni parametar u istraživanjima i valorizaciji ostalih grafičkih ostvarenja u Francuskoj

i šire. Kvalitetu tehničke produkcije grafika osiguravala je Kraljeva tiskara (*Imprimerie royale*), koja je u narednih 20 godina posjedovala ekskluzivno pravo izrade otisaka. U početku su ostvarenja bila poznata samo uskom krugu europskih velikodostojnika, no kasnije postaju dostupna i na komercijalnom tržištu, ostavivši tako trag na oblikovanje zrelo- i kasnobaroknoga vizualnog identiteta Europe. Godine 1743., nakon višebrojnih preslagivanja, zbirka je uspostavljena kao izdanje u 23 sveska, a bakrene se ploče od 1812. godine nalaze u muzeju Louvre, gdje zauzimaju središnje mjesto u Zbirci kalkografije (*Chalcographie du Louvre*).

Uputno je naglasiti da se nijedna od navedenih grafika inače ne nalazi u stalnom postavu zagrebačkoga Muzeja, odnosno djela iz Zbirke grafike uopće nisu izložena zbog osjetljivosti umjetnina na papiru, pa je izložba ujedno i iznimna prilika da javnost upozna značajan dio korpusa ove vrijedne zbirke, u koju su

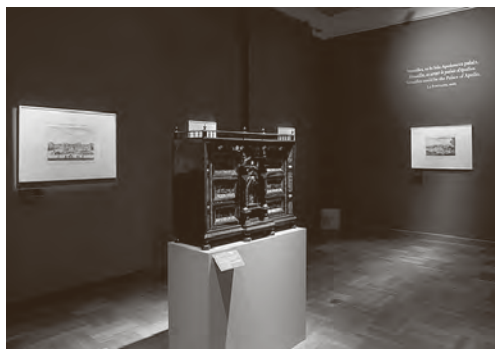

grafike iz Louisova kabineta ušle gotovo pri samom osnivanju Muzeja 1882. godine.

Kao što je ranije navedeno, na izložbi je predstavljen izbor od 75 grafika koje su raspoređene u sedam izložbenih prostorija te su sadržane u 4., 5. i 11. svesku spomenute edicije. Konceptcija izložbenoga postava počiva na strukturi zbirke Kraljevskoga kabineta, odnosno slijedi katalog Kraljevske knjižnice te se tematski može podijeliti na tri velike cjeline, naslovljene redom: *Plans, élévations et vues des Châteaux du Louvre et des Tuileries*, *Plans, élévations et vues du Château du Versailles* i *Versailles festivities*.

U prve dvije prostorije prikazana je cjelina koja obrađuje palače Tuileries i Louvre. Predstavljen je niz nacrtā (arhitektonskih prikaza, tlocrta i veduta) autorā Isrāela Silvestrea, Jeana Marota, Sébastiena Le Clerca i Jeana Béraina koje prikazuju faze izgradnje navedenih palača. Osobito je značajan i zanimljiv niz grafika Isrāela Silvestrea koji dokumentira izgled

palače Tuileries, koju je dala podići kraljica Katarina Medici 1564. godine i koja je kratko vrijeme bila i rezidencija Louisa XIV., a u potpunosti je uništena za vrijeme Pariške komune 1871. godine. U prvoj se cjelini nalaze i grafički prikazi dekorativne opreme enterijera palače Tuileries u izvedbi Françoisa Chaveaua i Jean-Françoisa Lemoinea te prikazi opreme Apolonove galerije u Louvreu, izvedene prema idejnom projektu kraljeva slikara Charlesa Le Bruna u pozlaćenom *stucco* autora Jeana Béraina.

Centralno mjesto na izložbi zauzima prezentacija grafika povezanih s prikazom faza gradnje rezidencijalnoga dvorca Louisa XIV. u Versaillesu. Ona je smještena u tri velike i jednoj manjoj prolaznoj prostoriji. U prvoj su predstavljene grafike izvedene u kombiniranoj tehnici bakroreza i bakropisa Isrāela Silvestrea koje dokumentiraju prve dvije faze gradnje, odnosno razdoblje između 1664. i 1684. godine. Malena prolazna prostorija jedna je od žarišnih

točaka čitave izložbe jer je u njoj postavljen LCD zaslon na kojem se emitiraju dva atraktivna kratkometražna dokumentarna filma (*Versailles, Chaos to Perfection* i *Versailles, from Louis XIIIth to the French Revolution*) koja govore o razvoju dvorca u Versaillesu te se pomoću računalnih 3D simulacija dočarava razvoj Versaillesa od omanjega lovačkog dvorca Louisa XIII. sve do dokidanja njegove rezidencijalne funkcije s izbijanjem Francuske revolucije. Upravo u toj prostoriji posjetitelji najčešće provode najviše vremena, što pak načelno upozorava na delikatnost izložbene situacije u kojoj se izvorni povijesni materijal kombinira s novim medijima, koji lako mogu odvući posjetiteljevu pažnju s primarnoga izložbenog sadržaja.

Uz temu Versaillesa vežu se i naredne dvije prostorije, od kojih se u prvoj nalaze bakrezi Étiennea Baudeta koji prikazuju dekorativni ciklus izveden također prema projektu Charlesa Le Bruna, a koji se nalazio na Velikom stubištu (*Grand Escalier*) znanom i kao Stubište veleposlanikā. Ikonografski je program imao za cilj glorifikaciju Louisa XIV. Stubište je srušeno 1752. godine pri pregradnji Dvorca, tako

da su ove grafike jedino i veoma vrijedno svjedočanstvo o jednom od Le Brunovih kapitalnih ostvarenja. U drugoj se prostoriji nalaze tri grafička lista Gérarda Aurdana koji je u medij grafike prenio *fresco* oslik svoda Galerije maloga kraljeva apartmana (*Petite Galerie*). Oslik je izveo slikar Pierre Mignard te je i ovaj enterijer uništen 1736. godine u pregradnjama Versaillesa.

Treća izložbena cjelina predstavljena je u posljednjoj i najvećoj prostoriji. Tri ciklusa grafika dočaravaju svu raskoš tri velike vrtne svečanosti, svojevrsan prototip baroknih *fêtes*, koje je Louis XIV. priredio za svoje dvorjane prije pretvaranja

Versaillesa u svoju trajnu rezidenciju. Svečanosti su trajale više dana i bile su stanovite *novum* u europskom poimanju kraljevskih svečanosti i dramskoga i glazbeno-scensko-plesnog kazališta. Prva, koja je trajala ukupno tri dana, prikazana je u ciklusu od devet bakropisa Israhela Silvestrea (*Les plaisirs de l'Isle enchantée, ou les festes, et divertissements du Roy, à Versailles...1664.*). Održala se 1664. godine, a tematski ju je objedinjavala epizoda o Ruggieru iz spjeva *Bijesni Orlando* Lodovica Ariosta. Druga svečanost, koja se održala u ljeto 1668. godine, bila je organizirana povodom sklapanja mira u Aix-la-Chapelleu (Aachenu). Ovjekovječio ju je niz grafika Jeana Le Pautrea naslovljen *Fête, du 18. juillet 1668*. Ovo je bila najraskošnija svečanost i jedina koja je trajala samo jedan dan. Ciklus grafika *Divertissements donnez par le Roy au retour de la conquête de la Franche-Comté, en 1674*. svjedočanstvo je o trećoj u nizu velikih kraljevskih svečanosti održanih u perivoju Versaillesa. Trajala je šest dana te su ju ovjekovječili grafičari Jean Le Pautre i François Chauveau, a organizirana je kao proslava ponovnoga osvajanja flandrijske pokrajine Franche-Comté. Svi

prikazi svečanosti dostojan su *memento* za perivoj Versaillesa izveden uglavnom prema projektu Andréa Le Nôtreja, koji se danas zbog prevelikih materijalnih iziskivanja ne održava u svom originalnom reprezentativnom formatu.

Muzej za umjetnost i obrt, prema običaju, izložbu je popratio opsežnim i kvalitetno opremljenim dvojezičnim hrvatsko-engleskim katalogom opsega 236 stranica. Uz uvodna poglavlja autorica izložbe Anđelke Galić, muzejske savjetnice i voditeljice Zbirke grafike i Dubravke Botice, izvanredne profesorice na Katedri za umjetnost renesanse i baroka na zagrebačkom Odsjeku za povijest

umjetnosti, publicirano je i poglavlje kustosice Antonije Došen o vodenim znakovima na predstavljenim grafikama. A. Galić progovara o važnosti grafičkoga medija kao »čuvara sjećanja« i predstavlja dio zbirke kojoj je posvetila veći dio svoga profesionalnog djelovanja, a D. Botica piše o francuskoj arhitekturi 17. stoljeća, koju je osobito važno poznavati jer tada uspostavljeni arhitektonski tipovi *palais*, *château* i *maison de plaisance* postaju ishodišta za reprezentativnu stambenu arhitekturu baroknoga razdoblja diljem Europe, pa tako i Hrvatske. Nakon uvodnih poglavlja slijedi i katalog izložaka u kojemu je svakoj grafici posvećena zasebna kataloška jedinica,

pisana informativno i lapidarno. Katalog zaključuju biografije umjetnikâ koje je sastavila Anamarija Stepanić. Odabir recenzenata kataloga akademikâ Vladimira Markovića i Borisa Senkera te profesorice u miru Nade Grujić, redom doajenâ hrvatske znanosti, zorno ilustrira važnost čitavoga projekta.

Uz izložbu je održan niz predavanja koja su održali afirmirani stručnjaci iz područja povijesti umjetnosti, teatrologije, muzikologije i koreologije, a organiziran je i edukativni program s nizom kreativnih radionica pod vodstvom Maline Zuccon Martić, muzejske pedagoginje savjetnice, te uz asistenciju Ive Meštrović, također kustosice Muzeja. Poseban prinos kvaliteti izložbe čine i dodatci baroknoga namještaja iz Zbirke namještaja te kostimi pozajmljeni iz fundusa Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu izrađeni početkom '90-ih godina za dramske i operne predstave. Uz sve navedeno, posjetitelje u *modus vivendi* velikoga Kralja i velike epohe uvodi i barokna glazba koja prati čitav postav pa se doista može reći da je zagrebačka izložba uspjela dočarati nešto od velebnosti francuskoga *Grand Sièclea*. x

